Maharashtra Board Solutions for Class 9- Sanskrit Anand: Chapter 7- सूक्तिसुधा

For any clarifications or questions you can write to **info@indcareer.com**

Postal Address

IndCareer.com, 52, Shilpa Nagar, Somalwada Nagpur - 440015
Maharashtra, India

WhatsApp: +91 9561 204 888, **Website:** https://www.indcareer.com

https://www.indcareer.com/schools/maharashtra-board-solutions-for-class-9-sanskrit-anand-chapter-7-suktisudha/

Maharashtra Board Solutions for Class 9- Sanskrit Anand: Chapter 7- सूक्तिसुधा

Class 9: Sanskrit Anand Chapter 7 solutions. Complete Class 9 Sanskrit Anand Chapter 7 Notes.

Maharashtra Board Solutions for Class 9- Sanskrit Anand: Chapter 7- सूक्तिसुधा

Maharashtra Board 9th Sanskrit Anand Chapter 7, Class 9 Sanskrit Anand Chapter 7 solutions

Questions and Answers

भाषाभ्यास*:*

श्लोकः **1**

1. एकवाक्येन उत्तरत।

प्रश्न अ.

कैः धनं न हीयते?

उत्तरम् :

चौरेण, राज्ञा च विद्याधनं न ह्रियते।

प्रश्न आ.

केषु धनं न विभज्यते ?

उत्तरम् :

भ्रातृषु धनं न विभज्यते।

प्रश्न इ.

सर्वधनप्रधानं किम् ?

उत्तरम् :

सर्वधनप्रधानं विद्याधनम् ।

2. माध्यमभाषया उत्तरत।

प्रश्न 1.

विद्याधनं व्यये कृते कथं वर्धते ?

उत्तरम् :

'सूक्तिसुधा' या पद्यपाठामध्ये विविध संस्कृत साहित्यकृतींमधून सुभाषिते संकलित केली आहेत. प्रसङ्गाभरणम् मधील श्लोक विद्येचे महत्त्व सांगतो. विद्या हे धन असे आहे जे कोणी चोरू शकत नाही, जे राजा कुणाकडून घेऊ शकत नाही, विद्याधन हे भावंडांमध्ये इतर मालमत्तेप्रमाणे वाटले जाऊ शकत नाही व त्याचे कधी ओझे सुद्धा होत नाही.

पैसा खर्च केला की तो कमी होतो, पण विद्याधन मात्र जितके वाटू तितके वाढते. आपण आपल्याकडचे ज्ञान जेव्हा दुसऱ्याला देतो तेव्हा त्याच्याकडूनसुध्दा आपल्याला अधिक ज्ञान मिळते. चर्चामधून, ज्ञानाच्या आदान-प्रदानामधून आपल्या ज्ञानात वाढच होते. ज्ञान दिल्याने वाढते, हा संदेश या श्लोकातून दिला आहे.

In the lesson 'सूक्तिसुधा' various subhashitas are collected from different literature pieces of Sanskrit. – In the shloka from प्रसङ्गाभरणम् the importance of knowledge is expressed. Knowledge can neither be stolen nor it can be taken away by king. It is indivisible and is not burden either.

Knowledge is that kind of a wealth which increases though spent unlike other riches. When we impart knowledge to someone, through that interaction we gain more knowledge. Here knowledge increases but never decreases. This special feature of knowledge suggests us that we should always share our knowledge and it is the greatest wealth.

3. सन्धिविग्रहं कुरुत ।

वर्धत एव ।

प्रश्न 1.

वर्धत एव ।

उत्तरम् :

वर्धत एव – वर्धते + एव।

4. समानार्थकशब्द लिखत।

चोरः, भारः, नित्यम्, विद्या, धनम्, प्रधानम् ।

प्रश्न **1.**

चोरः, भारः, नित्यम्, विद्या, धनम्, प्रधानम् ।

उत्तरम् :

- चोरः – तस्करः, स्तेनः।
- नित्यम् – सदा, सर्वदा, सदैव।
- विद्या – ज्ञानम्।
- धनम् – वित्तम्।
- प्रधानम् – प्रमुखम्।

5. विरुद्धार्थकशब्द लिखत।

व्ययः, नित्यम्, प्रधानम्।

प्रश्न **1.**

व्ययः, नित्यम्, प्रधानम्।

उत्तरम् :

- व्ययः × सञ्चयः।
- नित्यम् × क्वचित्।
- प्रधानम् × गौणम्, तुच्छम्।

श्लोक*: 2*

1. सन्धिं कुरुत।

प्रश्न **1.**

अ. परः + वा + इति

आ. वसुधा + एव

उत्तरम् *:*

अ. परो वेति – परः + वा + इति।

आ. वसुधैव – वसुधा + एव।

2. एकवाक्येन उत्तरत।

प्रश्न अ.

‘अयं निजः, अयं परः’ इति केषां गणना ?

उत्तरम् :

अयं निजः, अयं परः इति लघुचेतसाम् गणना।

प्रश्न आ.

केषां कृते वसुधा एव कुटुम्बकम् भवति?

उत्तरम् :

उदारचरितानां कृते वसुधा एव कुटुम्बकम् अस्ति।

3. माध्यमभाषया उत्तरत।

प्रश्न 1.

लघुचेतसः उदारचेतसः जनाः कथम् अभिज्ञातव्याः ?

उत्तरम् :

दररोजच्या आयुष्यात आपण अनेक मूल्ये, तत्त्वे पाळतो ज्यांच्यामुळे आपल्या आयुष्याला आकार मिळतो व ते अधिक समृद्ध होते. अशाच काही मूल्यांचा संदेश ‘सूक्तिसुधा’ या पद्यपाठातून दिला आहे.

शाईधरपद्धति मधून घेतलेल्या या श्लोकात उदार माणसांच्या गुणांचा गौरव केला आहे. काही माणसे नेहमी हे माझे, हे तुझे असे म्हणून गोष्टींमधे भेद करतात. त्यांच्या स्वतःच्या गोष्टींपुरतेच ते पाहतात व जे परके, आपले नाही त्याच्याशी काही देणे-घेणे ठेवत नाहीत. अशी माणसे कोत्या मनाची समजावीत. या उलट जी माणसे मनाने उदार असतात त्यांच्यासाठी संपूर्ण विश्वच त्यांचे कुटुंब असते. हे विश्वची माझे घर असे म्हणणारे संत हे उदार मन असणाऱ्या माणसांमध्ये गणले जातात.

In our day to day life, we follow certain values, certain morals that enchance our lifestyle. ‘सूक्तिसुधा’ talks about such values.

In the shloka taken from शाईधरपद्धति the nature of noble and generous people is described. It says that those who consider things as mine and not mine are low-minded. They delimit the

things as their own and not belonging to them. But to those who are really generous, the whole earth is like their own family.

Great saints treat the whole universe like their own, they never hesitate to enlighten or help others irrespective of who they are. A person with a big heart is always praised and looked upon for help in any difficult situation. Such people are very hard to find. However, people with an inferior mind or nonassimilative nature are known by their attitude of being self-centered.

4. स्तम्भमेलनं कुरुत |

प्रश्न **1.**

अ	स्वीयम्	चिन्तनम्	अन्यः	पृथिवी
आ	गणना	वसुधा	निजः	परः

उत्तरम् :

अ	स्वीयम्	चिन्तनम्	अन्यः	पृथिवी
आ	निजः	गणना	परः	वसुधा

श्लोकः **3**

1. एकवाक्येन उत्तरत।

प्रश्न अ**.**

परोपकाराय वृक्षाः किं कुर्वन्ति **?**

उत्तरम् **:**

परोपकाराय वृक्षाः फलन्ति ।

प्रश्न आ**.**

परोपकाराय नद्यः किं कुर्वन्ति **?**

उत्तरम् **:**

परोपकाराय नद्यः वहन्ति ।

प्रश्न इ.

काः परोपकाराय दुहन्ति **?**

उत्तरम् **:**

परोपकाराय गाव: दुहन्ति।

प्रश्न ई.

शरीरं किमर्थम् **?**

उत्तरम् **:**

परोपकारार्थ शरीरम्।

2. माध्यमभाषया उत्तरत।

प्रश्न 1.

परोपकार**:** नाम किम् **?** के परोपकारमग्नाः **?**

उत्तरम् **:**

'सूक्तिसुधा' या पद्यपाठामध्ये प्रत्यक्ष आयुष्यात आचरणात आणण्यासाठीचे संदेश सुंदर शब्दांत काव्यात्मकप्रकाराने दिले आहेत. 'विक्रमोर्वशीयम्' या नाटकातून घेतलेल्या श्लोकामध्ये परोपकाराचे महत्त्व सांगितले आहे. इतरांना कोणत्याही परतफेडीची अपेक्षा न ठेवता मदत करणे म्हणजे परोपकार. काही व्यक्ती या कायमच दुसऱ्याच्या चांगल्याचा विचार करत असतात.

अशा व्यक्तींना आपण संत-महात्मा म्हणून त्यांचा गौरव करतो. प्रस्तुत श्लोकात निसर्गातील उदाहरणे देऊन परोपकाराचे माहात्म्य सांगितले आहेत. वृक्ष इतरांना देण्यासाठीच फळे धारण करतात. त्या फळांच्या बदल्यात ते कशाची अपेक्षा करत नाहीत. नद्या गावोगावांना पाणी पुरवत वाहतात. त्यांचा स्वत:चा त्यात काही वैयक्तिक लाभ नसतो.

गायी इतरांसाठीच दूध देतात. अशाप्रकारे झाडे, नद्या, गायी हे परोपकराचा संदेश नेहमी देत असतात, रोजच्या व्यवहारातील निसर्गाच्या उदाहरणांमधून परोपकाराचे महत्त्व सांगितले आहे.

In the lesson'सूक्तिसुधा' various shlokas filled with value based messages are given. They teach us many values such as selflessness, charity, knowledge. In the shloka taken from 'विक्रमोर्वशीयम्' the greatness of selfless behaviour is emphasized.

परोपकार means helping othersselflessly. To help others and not expecting anything in return is a great virtue. Only noble ones possess such a rare quality. The trees bear fruits for others. They don't eat the fruits they bear.

The rivers flow for people like us. The cows yield milk for others. They don't see their benefit in doing so. Likewise, our life is also for helping others. These subhashita gives a message that however busy we may get, we should always spare some time to help others selflessly.

श्लोकः **3**

3. समानार्थकशब्द लिखत।

वृक्षाः**,** नद्यः**,** शरीरम्।

प्रश्न **1.**

वृक्षाः, नद्यः, शरीरम्।

उत्तरम् **:**

- वृक्षः – तरुः।
- नद्यः – सरित्।
- शरीरम् – तनुः, देहः।

4. विरुद्धार्थकशब्द लिखत।

प्रश्न **1.**

उपकारः, परः ।

उत्तरम् **:**

1. उपकारः × अपकारः

2. परः × निजः।

श्लोक***: 4***

1. रिक्तस्थानं पूरयत।

प्रश्न **1.**

अ. सत्सङ्गतिः धियः जाड्यं ....।

आ. सत्सङ्गतिः वाचि ……….. सिञ्चति।

इ. सत्सङ्गतिः ……….. दिशति ।

ई. सत्सङ्गतिः पापम् ……….. ।

उ. सत्सङ्गतिः चित्तं ……….. ।

ऊ. सत्सङ्गति दिक्षु ……….. तनोति।

उत्तरम् :

अ. हरति

आ. सत्यम्

इ. मानोन्नतिम्

ई. अपाकरोति

उ. प्रसादयति

ऊ. कीर्तिम्

2. माध्यमभाषया उत्तरत।

प्रश्न 1.

सत्सङ्गतिः जीवने किं किं करोति ?

उत्तरम् :

It is said that one is known by the company he keeps. The people around us lay great impact on our life. Company of good people takes away ignorance of the intellect. It makes us truthful. Due to company of good people one gains more respect. Our sins get wiped away when we are surrounded by virtuous people.

It doesn't only make us happy but also spreads fame in all directions. Company of good people is always desirable. They always pass on the good qualities to everyone they are around. Company of good people is desirable in every aspect.

'सुसंगति सदा घडो, सुजन वाक्य कानी पडो' असे म्हणतात. सज्जनांच्या संगतीमुळे आपला उद्धार होतो हे खरेच आहे. 'सूक्तिसुधा' च्या या श्लोकात हे सांगितले आहे. चांगल्या माणसांच्या संगतीमुळे बुद्धीचे अज्ञान दूर होते. ते सत्याची शिकवण देतात. चांगल्या लोकांच्या संगतीत राहिल्यामुळे आपल्याला अधिक मान मिळतो.

सद्संगतीमुळे आपल्यातील वाईट वृत्तींचा नाश होतो. त्यामुळे आपण पापांपासून लांब राहतो. सज्जनांबरोबर राहिल्यामुळे वाईट गोष्टी आपल्यापासून आपोआप लांब राहतात आणि मन प्रसन्न राहते. सज्जनांबरोबर राहिल्यामुळे त्यांच्याप्रमाणेच आपली सुद्धा प्रसिद्धी सर्वदूर परसते.

श्लोक*: 5*

1. सन्धिविग्रहं कुरुत।

नार्यस्तु, यत्रैताः, एतास्तु, तत्राफलाः, सर्वास्तत्र ।

प्रश्न **1.**

नार्यस्तु, यत्रैताः, एतास्तु, तत्राफलाः, सर्वास्तत्र ।

उत्तरम् :

- नार्यस्तु – नार्यः + तु।
- यौतास्तु – यत्र + एता: + तु।
- सर्वास्तत्राफला: – सर्वाः + तत्र + अफलाः।

2. एकवाक्येन उत्तरत।

प्रश्न अ**.**

देवताः कुत्र रमन्ते **?**

उत्तरम् :

यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते रमन्ते तत्र देवताः।

प्रश्न आ**.**

क्रियाः कुत्र अफलाः भवन्ति **?**

उत्तरम् :

यत्र तु एता: न पूज्यन्ते तत्र सर्वाः क्रियाः अफला: (भवन्ति)।

3. माध्यमभाषया उत्तरत।

प्रश्न **1.**

'यत्र नार्यः पूज्यन्ते'। इति सूक्तिं श्लोकस्य आधारेण स्पष्टीकुरुत।

उत्तरम् :

'सूक्तिसुधा' पाठामध्ये रोजच्या आयुष्यात आचरणात आणण्यासारखी अशी मूल्ये सांगितली आहेत. महाभारतातील श्लोकामध्ये 'स्त्रियांचा आदर करावा' हे त्रिकालाबाधित तत्त्व सांगितले आहे. जिथे स्त्रियांना आदर दिला जातो, तिथे देवता सुद्धा आनंदाने राहतात. मात्र जिथे स्त्रियांचा अनादर होतो तिथे कोणतेही कार्य सफल होत नाही.

ज्या समाजामध्ये स्त्रियांना मानसन्मान मिळतो तो समाज प्रगत समजला जातो. हे तत्त्व आजही लागू होते. 'देव आनंदाने राहतात' म्हणजे ते स्थान पवित्र व रम्य मानले जाते. त्या ठिकाणी नेहमी सकारात्मकता, उत्साह राहतो.

In the lesson 'सूक्तिसुधा' different values, are taught which we should apply in our life. Averse fromमहाभारत tells an important value to respect women which is absolute irrespective of time or situation. Since ancient times, the scriptures have taught to respect each and every woman.

In this particular shloka, it is said that where the women get respect Gods dwell there happily. But where women are not respected, no action gets accomplished in such place. So respecting women is a sign of good and developed society.

5. ***'नारी'*** इत्यर्थम् अमरकोषपङ्क्तिं लिखत ।

प्रश्न 1.

'नारी' इत्यर्थम् अमरकोषपङ्क्तिं लिखत ।

Additional Important Questions and Answers

प्रश्ननिर्माणं कुरुत।

प्रश्न 1.

1. सर्वधनेषु प्रधानं विद्याधनम् अस्ति।
2. परोपकाराय वृक्षाः फलन्ति।
3. परोपकाराय नद्य: वहन्ति।

उत्तरम् :

1. सर्वधनेषु प्रधानं किम् अस्ति?
2. परोपकाराय के फलन्ति?
3. नद्यः किमर्थं वहन्ति?

विभक्त्यन्तरूपाणि।

- प्रथमा – चोरहार्यम्, राजहार्यम्, भ्रातृभाज्यम्, भारकारि, निजः, परः, अयम्, गणना, वसुधा, कुटुम्बकम्, वृक्षाः, नद्यः, गावः, शरीरम्,
  इदम्, सत्यम्, चातकः, सः, मेघः, उदारता, पठकः, पाठकः, शास्त्रवाचकाः, ते. यः, क्रियावान, सः, पण्डितः, सर्वे, अन्ये, ये, व्यसनिनः ।
- द्वितीया – जाड्यम्, मानोन्नतिम्, पापम्, चित्तम्, कीर्तिम्, जलधरम्, त्रिचतुरान्, पयःकणान्, विश्वम्।
- तृतीया – पिपासया, अम्भसा।
- चतुर्थी – परोपकाराय।
- षष्ठी – लघुचेतसाम्, उदारचरितानाम्, धियः, महताम्।
- सप्तमी – व्यये, वाचि, दिक्षु।

लकारं लिखत।

- वर्धते – वृध्-व धातुः प्रथमगण: आत्मनेपदं लट्लकार: प्रथमपुरुष: एकवचनम्।
- फलन्ति – फलधातुः प्रथमगण: परस्मैपदं लट्लकार प्रथमपुरुष: बहुवचनम्।
- वहन्ति – वह धातुः प्रथमगण: परस्मैपदं लट्लकार : प्रथमपुरुष: बहुवचनम्।
- दुहन्ति – दुह् धातुः द्वितीयगण: उभयपदम् अत्र परस्मैपदं लट्लकार: प्रथमपुरुष: बहुवचनम्।
- हरति – ह धातुः प्रथमगण: उभयपदम् अत्र परस्मैपदं लट्लकार : प्रथमपुरुष: एकवचनम्।
- सिञ्चति – सिच् – सिधातुः षष्ठगण: उभयपदम् अत्र परस्मैपदं लट्लकार : प्रथमपुरुषः एकवचनम्।
- दिशति – दिश् धातुः षष्ठगण: उभयपदम् अत्र परस्मैपदं लट्लकार : प्रथमपुरुष: एकवचनम्।
- करोति – कृ धातु: अष्टमगण: उभयपदम् अत्र परस्मैपदं लट्लकार : प्रथमपुरुष: एकवचनम्।
- प्रसादयति – प्र + सद् धातुः प्रथमगणः परस्मैपदं प्रयोजकरूपं लट्लकार : प्रथमपुरुष: एकवचनम्।
- तनोति – तन् धातुः अष्टमगण: उभयपदम् अत्र परस्मैपदं लट्लकारः प्रथमपुरुषः एकवचनम्।
- कथय – कथ् धातुः दशमगण: उभयपदम् अत्र परस्मैपदं लट्लकार: मध्यमपुरुष: एकवचनम्।
- याचते – याच् धातुः प्रथमगण: आत्मनेपदं लट्लकार: प्रथमपुरुषः एकवचनम्।
- पूरयति – पूर् धातुः दशमगण: उभयपदम् अत्र परस्मैपदं लट्लकार: प्रथमपुरुष: एकवचनम्।

पद्यांश पठित्वा जालरेखाचित्रं पूरयत।

1.

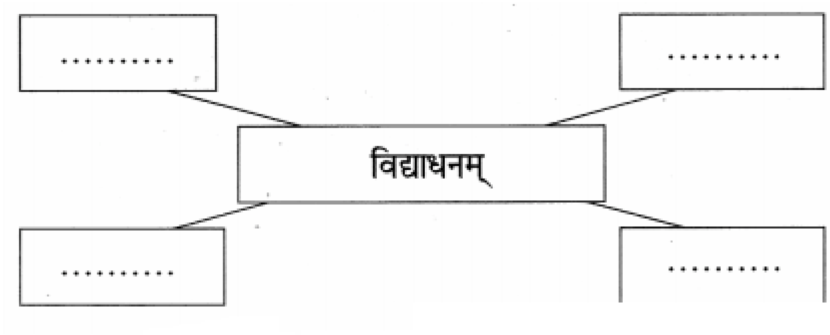

उत्तरम् :

न चोरहार्यम्, न भ्रातृभाज्यम्, न राजहार्यम्, न भारकारि।

2.

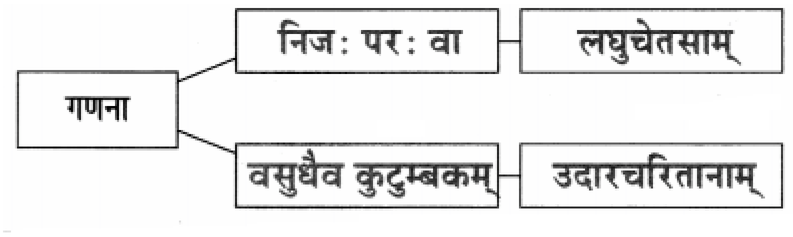

3.

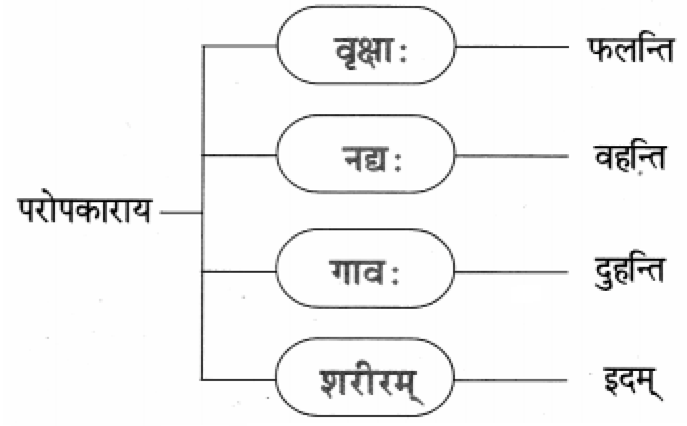

4.

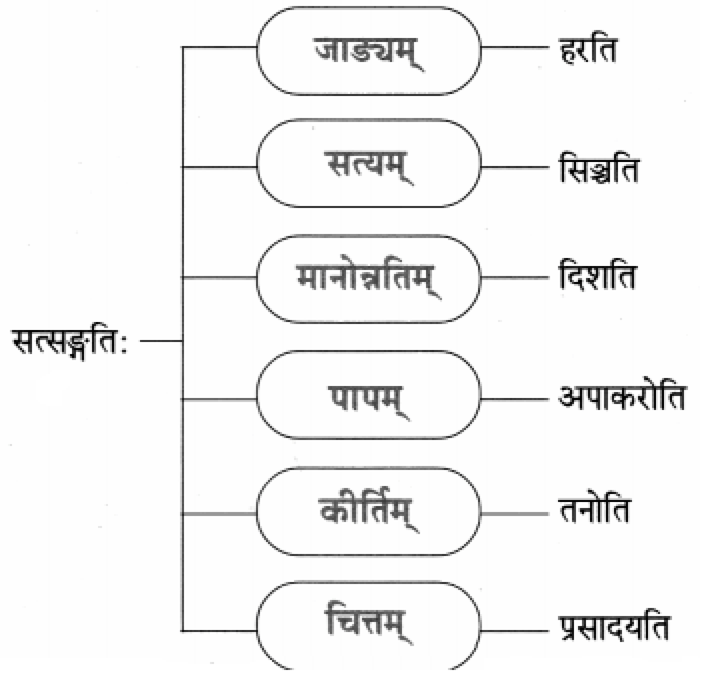

एकवाक्येन उत्तरत।

प्रश्न 1.

उदारचरितानां कृते वसुधा कीदृशी भवति?

उत्तरम् :

उदारचरितांना कृते वसुधा कुटुम्बकम् इव भवति।

प्रश्न 2.

सत्सङ्गतिः धियः किं हरति?

उत्तरम् :

सत्सङ्गतिः धियः जाड्यं हरति।

प्रश्न 3.

सत्सङ्गतिः वाचि किं सिञ्चति?

उत्तरम् :

सत्सङ्गतिः वाचि सत्यं सिञ्चति।

प्रश्न **4.**

सत्सङ्गतिः किम् अपाकरोति**?**

उत्तरम् :

सत्सङ्गतिः पापम् अपाकरोति ।

प्रश्न **5.**

सत्सङ्गतिः किं प्रसादयति**?**

उत्तरम् :

सत्सङ्गतिः चित्तं प्रसादयति ।

प्रश्न **6.**

सत्सङ्गतिः दिक्षु किं तनोति**?**

उत्तरम् :

सत्सङ्गतिः दिक्षु कीर्तिं तनोति।

प्रश्न **7.**

परैः विग्रहे प्राप्ते वयं कति स्मः**?**

उत्तरम् :

परैः विग्रहे प्राप्ते वयं पञ्चाधिकं शतम्।

प्रश्न **8.**

कौरवाः कति सन्ति**?**

उत्तरम् :

कौरवाः शतं सन्ति।

रिक्तस्थानानि पूरयित्वा अन्वयं पुनर्लिखत ।

प्रश्न 1.

लघुचेतसां (कृते) अयं .... पर: वा इति .... (अस्ति)। उदारचरितानां (कृते) तु .... एव .... (अस्ति)।

उत्तरम् :

लघुचेतसां (कृते) अयं निज: पर: वा इति गणना (अस्ति)। उदारचरितानां (कृते) तु वसुधा एव कुटुम्बकम् (अस्ति)।

प्रश्न 2.

1. गाव: .... दुहन्ति ।

2. इदं शरीरं .... (एव अस्ति)।

उत्तरम् :

1. गाव: परोपकाराय दुहन्ति ।

2. इदं शरीरं परोपकारार्थम् (एव अस्ति)।

प्रश्न 3.

सत्सङ्गतिः .... जाड्यं हरति, ... सत्यं सिञ्चति, मानोन्नति दिशति, पापम् ...., चित्तं ...., दिक्षु कीर्तिं तनोति । कथय! (सा सत्सङ्गतिः) पुंसां किं (हित) न करोति ।।

उत्तरम् :

सत्सङ्गतिः धियः जाड्यं हरति, वाचि सत्यं सिञ्चति, मानोन्नति दिशति, पापम् अपाकरोति, चित्तं प्रसादयति, दिक्षु कीर्तिं तनोति । कथय! (सा सत्सङ्गतिः) पुंसां किं (हित) न करोति ।।

प्रश्न 4.

(यदा) .... पिपासया जलधरं त्रिचतुरान् .... याचते (तदा) सः (मेघः) अपि विश्वम् .... पूरयति। हन्त हन्त (कियती एषा) महताम् ....

उत्तरम् :

(यदा) चातक :पिपासया जलधरं त्रिचतुरान् पय:कणान्याचते (तदा) सः (मेघः) अपि विश्वम् अम्भसा पूरयति। हन्त हन्त (कियती एषा) महताम् उदारता!

प्रश्न 5.

पठक: पाठक: (तथा) च ये अन्ये ………….. (सन्ति, ते) सर्वे ………… ज्ञेयाः। (यतः) यः ………. स(एव) ………. (अस्ति)।

उत्तरम् :

पठक: पाठक: (तथा) च ये अन्ये शास्त्रवाचका: (सन्ति, ते) सर्वे व्यसनिनः ज्ञेयाः। (यतः) य: क्रियावान् स: (एव) पण्डितः (अस्ति)।

समानार्थकशब्दं योजयित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।

नारी – नारी सर्वत्र पूजनीया। स्त्री/महिला/योषा सर्वत्र पूजनीया।

व्याकरणम् :

शब्दानां पृथक्करणम्

नाम	सर्वनाम	क्रियापदम्	विशेषणम्
विद्याधनम्, लघुचेतसाम्, उदारचरितानाम्, वसुधा, कुटुम्बकम्, नद्यः, गावः, शरीरम्, वाचि, सत्यम्, पापम्, चित्तम्, दिक्षु, कीर्तिम्, नार्यः, वृक्षाः, देवताः।	अयम्, इदम्।	वर्धते, फलन्ति, वहन्ति, दुहन्ति, हरति, सिञ्चति, दिशति, अपाकरोति, प्रसादयति, तनोति, करोति, पूज्यन्ते, रमन्ते।	चोरहार्यम्, राजहार्यम्, भ्रातृभाज्यम्, भारकारि, निजः, परः।

समासाः।

समासनाम	अर्थ:	समासविग्रहः	समासनाम्

मानोन्नतिः	upliftment of respect	मानस्य उन्नतिः।	षष्ठी तत्पुरुष समास

प्रस्तावना :

संस्कृतसाहित्य गद्य, पद्य, नाट्य अशा सर्व साहित्यप्रकारांनी परिपूर्ण आहे. सुभाषिते हा पद्यप्रकार संस्कृतसाहित्यातील लोकप्रिय साहित्यप्रकार आहे. संस्कृत सुभाषिते केवळ संस्कृतमध्येच नाही तर इतर भाषांमध्ये सुद्धा जशीच्या तशी वापरली जातात. उदा. "विनाशकाले विपरीतबुद्धिः। संपूर्ण सुभाषित लक्षात राहिले नाही तरी त्याचा गर्भितार्थ किंवा महत्वाची ओळ नक्कीच लक्षात राहते, जी म्हण किंवा उक्ती म्हणून वापरली जाते. शब्दसंपदा वाढवण्यात सुभाषिते निश्चितच मदत करतात.

Sanskrit literature comprises of prose, poetry and drama.सुभाषितs are well knoron part of the poetic liturature. Parts of which have been used as proverbs or sayings not only in Sanskrit but also in other languages. In fact several Sanskrit sayings are very often used as they are in other Indian languages.

You may recall विनाशकाले विपरीतबुद्धिः. People generally do not remember the entire subhashita but they do remember the phrase of the proverb quite easily. In fact remembering such sayings definitely enhances one's vocabulary and command over the language..

श्लोकः – 1

न चोरहार्य ………….. सर्वधनप्रधानम् ।।1।। [Knowledge is the best of all riches]

श्लोकः : न चोरहार्य न च राजहार्य न भ्रातृभाज्यं न च भारकारि ।

व्यये कृते वर्धत एव नित्यं विद्याधनं सर्वधनप्रधानम् ।।1।। (प्रसङ्गाभरणम्)

अन्वयः : विद्याधनं चोरहार्य न (अस्ति), राजहार्य न, भ्रातृभाज्यं न, भारकारि (अपि) न (अस्ति) । व्यये कृते अपि (तत्) नित्यं वर्धते एव ।

(सत्यमेव विद्याधनं) सर्वधनप्रधानम् (अस्ति) ।

अनुवादः

Knowledge which is wealth cannot be stolen by a thief, cannot be taken away by a king, cannot be divided among brothers and is also not a burden. Though it is spent it only always increases. Wealth in the form of knowledge is the foremost among all types of wealth

विद्याधन चोरले जाऊ शकत नाही, राजा ते जप्त करू शकत नाही, याची भावंडामध्ये वाटणी केली जाऊ शकत नाही आणि ते त्याचे ओझे घेत नाही, खर्च केले तरी ते वाढतेच. खरोखर विद्याधन हे नेहमीच सर्व प्रकारच्या धनांमध्ये श्रेष्ठ धन आहे!

श्लोक**: – 2**

अयं ………………. कुटुम्बकम् ।।2।। [The world is one family]

श्लोकः : अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतसाम् ।

उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम् ।।2।। (शार्ङ्गधरपद्धतिः)

अन्वयः । लघुचेतसां (कृते) अयं निजः पर: वा इति गणना (अस्ति) । उदारचरिताना (कृते) तु वसुधा एव कुटुम्बकम् (अस्ति)।

अनुवादः

हे माझे, हे तुझे असे कोत्या मनाचे लोक मानतात. उदार वृत्तीच्या लोकांसाठी तर संपूर्ण पृथ्वीच कुटुंब असते.

This is mine or it belongs to others is the consideration of the low-minded. Indeed for the | generous/ large-hearted, the entire world is a family.

श्लोकः – 3

परोपकाराय फलन्ति ……………….. शरीरम् ।।3।। [The body is for the welfare of others]

श्लोकः : परोपकाराय फलन्ति वृक्षाः परोपकाराय वहन्ति नद्यः।

परोपकाराय दुहन्ति गाव: परोपकारार्थमिदं शरीरम् ।।3।। (विक्रमोर्वशीयम्)

अन्वयः : वृक्षाः परोपकाराय फलन्ति। नद्यः परोपकाराय वहन्ति। गाव: परोपकाराय दुहन्ति। इदं शरीर परोपकारार्थम् (एव अस्ति)।

अनुवादः

झाडे परोपकारासाठीच फळे धारण करतात, नद्या इतरांसाठीच वाहतात, गायी दुसऱ्यांनाच दूध देतात आणि हे शरीरसुद्धा परोपकारासाठीच आहे.

Trees bear fruits for the welfare of others, rivers flow for the welfare of others, cows yield milk for the benefit of others. This body is for the welfare of others.

श्लोक**: – 4**

जाड्यं ………………. पुंसाम् ।।4।। [Good association bestows everything]

श्लोकः : जाड्यं धियो हरति सिञ्चति वाचि सत्यं

मानोन्नतिं दिशति पापमपाकरोति । चित्तं प्रसादयति दिक्षु तनोति कीर्ति

सत्सङ्गतिः कथय किं न करोति पुंसाम् ।।4।। (भर्तृहरिसुभाषितसङ्ग्रहः)

अन्वयः : सत्सङ्गतिः धियः जाड्यं हरति, वाचि सत्यं सिञ्चति, मानोन्नतिं दिशति, पापम् अपाकरोति, चित्तं प्रसादयति, दिक्षु कीर्तिं तनोति । कथय ! (सा सत्सङ्गतिः) पुंसां किं (हित) न करोति ?

अनुवादः

बुद्धीचे अज्ञान दूर करते. वाणीला सत्याचे वळण लावते (सिञ्चति), आदर वाढवण्यासाठी दिशा दाखवते, पाप दूर करते, मन प्रसन्न करते, सर्व दिशांना कीर्ती पसरवते. सांगा बरे सज्जनांची संगती काय करत नाही!

Say what all can good company not do for men? It takes away the ignorance of the intellect. It sprinkles truth on speech. In directs the progress of respect and takes one away from sin. It delights the mind and spreads fame in all directions.

श्लोकः **– 5**

यत्र ………………… क्रियाः ।।5।। [Significance of respecting women.]

श्लोकः : यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते रमन्ते तत्र देवताः।

यौतास्तु न पूज्यन्ते सर्वास्तवाफला: क्रियाः ।।5।। (महाभारतम्)

अन्वयः : यत्र नार्यः पूज्यन्ते तत्र देवता: रमन्ते। यत्र तु एता: न पूज्यन्ते तत्र सर्वाः क्रियाः अफला: (भवन्ति)।

अनुवादः

जिथे स्त्रियांची पूजा होते तिथेच देवता आनंदाने राहतात. जिथे त्या (स्त्रिया) पूजल्या जात नाहीत (त्यांचा अनादर होतो) तिथे कोणतेही कार्य सफल होत नाही.

Gods rejoice where women are respected. But where they are not respected, there all actions become futile/unsuccessful.

सन्धिविग्रहः

- परोपकारार्थमिदम् – परोपकारार्धम् + इदम्।
- धियो हरति – धियः + हरति।
- पापमपाकरोति – पापम् + अपाकरोति
- परैस्तु – परैः + तु।

समानार्थकशब्दाः

- राजा – नृपः, भूपः, भूपतिः।
- निजः – स्वस्य।

- वसुधा – धरा, पृथ्वी, वसुन्धरा।
- चेतः – मनः, चित्तम्।
- धीः – मतिः, बुध्दिः।
- चित्तम् – मनः, चेतः।
- वाच् – वाणी।
- कीर्तिः – प्रसिद्धिः।
- नारी – वनिता, महिला, स्त्री।
- देवताः – दैवतानि।
- जलधरः – मेघः, पयोदः।
- अम्भः/पयः – जलम्, तोयम्, उदकम्, नीरम, वारि।
- विग्रहः – युद्धम्।

विरुद्धार्थकशब्दाः

- वर्धत × क्षीयते।
- लघुचेतस् × उदारचेतस्।
- कीर्तिः × अपकीर्तिः।
- धीः × जाड्यम्।
- अफला: × सफलाः।

शब्दार्थाः

1. चोरहार्यम् – stolen by a thief – चोराकडून चोरण्यासारखे
2. राजहार्यम् – taken away by the king – राजाने जप्त करण्यासारखे
3. भ्रातृभाज्यम् – divided among brothers – भावंडामध्ये वाटणी करण्यासारखे
4. व्यये कृते – though it is spent – खर्च केले तरी
5. नित्यम् – always – नेहमी
6. भारकारि – burden – ओझे
7. गणना – consideration – मानणे
8. लघुचेतसाम् – of the low-minded – कोत्या मनाचे
9. उदारचरितानाम् – generous hearted / magnanimous – उदार वृत्तीच्या लोकांसाठी
10. वसुधा – world – पृथ्वी
11. कुटुम्बकम् – family – कुटुंब
12. निजः – mine – माझे
13. परः – others’ – इतरांचे
14. परोपकाराय – for the welfare of others – परोपकारासाठी
15. फलन्ति – bear fruits – फळे धारण करतात
16. वहन्ति – flow – वाहतात
17. दुहन्ति – yield milk – दूध देतात
18. गाव: – cows – गायी
19. जाड्यम् – ignorance – अज्ञान

20. धियः – of the intellect – बुद्धीचे
21. अपाकरोति – takes away – दूर करते
22. प्रसादयति – delights – प्रसन्न करते
23. हरति – remove/takes away – दूर करते
24. सिजति – sprinkles – वळण लावते
25. मानोन्नतिम् – progress of respect – आदर वाढवण्यासाठी
26. दिशति – directs – दिशा देते
27. दिक्षु – in directions – दिशांमध्ये
28. तनोति – Spreads – पसरविते
29. सत्सङ्गतिः – good company – सज्जनांची संगती
30. पुंसाम् – of men – माणसांचे
31. वाचि – in speech – वाणीमध्ये
32. यत्र – where – जिथे
33. नार्यः – women – स्त्रिया
34. पूज्यन्ते – are respected – आदर केला जातो
35. रमन्ते – rejoice – आनंदाने राहतात
36. अफला: – futile/unsuccessful – असफल
37. एताः – these – या

Maharashtra Board Solutions Class 9 Sanskrit Anand

- Chapter 1- सुष्ठु गृहीतः चौरः
- Chapter 2- अव्ययमाला
- Chapter 3- किं मिथ्या ? किं वास्तवम् ?
- Chapter 4- विध्यर्थमाला
- Chapter 5- वीरवनिता विश्पला
- Chapter 6- पिनकोड्प्रवर्तकः महान् संस्कृतज्ञः
- Chapter 7- सूक्तिसुधा
- Chapter 8- मनसः स्वच्छता
- Chapter 9- अमरकोषः
- Chapter 10- काव्यशास्त्रविनोदः
- Chapter 11- मनोराज्यस्य फलम्

About About Maharashtra State Board (MSBSHSE)

The Maharashtra State Board of Secondary and Higher Secondary Education or MSBSHSE (Marathi: महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक आणि उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ), is an **autonomous and statutory body established in 1965**. The board was amended in the year 1977 under the provisions of the Maharashtra Act No. 41 of 1965.

The Maharashtra State Board of Secondary & Higher Secondary Education (MSBSHSE), Pune is an independent body of the Maharashtra Government. There are more than 1.4 million students that appear in the examination every year. The Maha State Board conducts the board examination twice a year. This board conducts the examination for SSC and HSC.

The Maharashtra government established the Maharashtra State Bureau of Textbook Production and Curriculum Research, also commonly referred to as Ebalbharati, in 1967 to take up the responsibility of providing quality textbooks to students from all classes studying under the Maharashtra State Board. MSBHSE prepares and updates the curriculum to provide holistic development for students. It is designed to tackle the difficulty in understanding the concepts with simple language with simple illustrations. Every year around 10 lakh students are enrolled in schools that are affiliated with the Maharashtra State Board.

FAQs

Where do I get the Maharashtra State Board Books PDF For free download?

You can download the Maharashtra State Board Books from the eBalbharti official website, i.e. cart.ebalbharati.in or from this article.

Add image

How to Download Maharashtra State Board Books?

Students can get the Maharashtra Books for primary, secondary, and senior secondary classes from here. You can view or download the Maharashtra State Board Books from this page or from the official website for free of cost. Students can follow the detailed steps below to visit the official website and download the e-books for all subjects or a specific subject in different mediums.

Step 1: Visit the official website *ebalbharati.in*

Step 2: On the top of the screen, select "Download PDF textbooks"

Step 3: From the "Classes" section, select your class.

Step 4: From "Medium", select the medium suitable to you.

Step 5: All Maharashtra board books for class 11th will now be displayed on the right side.

Step 6: Click on the "Download" option to download the PDF book.

Who developed the Maharashtra State board books?

As of now, the MSCERT and Balbharti are responsible for the syllabus and textbooks of Classes 1 to 8, while Classes 9 and 10 are under the Maharashtra State Board of Secondary and Higher Secondary Education (MSBSHSE).

How many state boards are there in Maharashtra?

The Maharashtra State Board of Secondary & Higher Secondary Education, conducts the HSC and SSC Examinations in the state of Maharashtra through its nine Divisional Boards located at Pune, Mumbai, Aurangabad, Nasik, Kolhapur, Amravati, Latur, Nagpur and Ratnagiri.

IndCareer

About IndCareer

IndCareer.com is a leading developer of online career guidance resources for the Indian marketplace. Established in 2007, IndCareer.com is currently used by over thousands of institutions across India, including schools, employment agencies, libraries, colleges and universities.

IndCareer.com is designed to assist you in making the right career decision - a decision that meets your unique interests and personality.

For any clarifications or questions you can write to **info@indcareer.com**

Postal Address

IndCareer.com

52, Shilpa Nagar,

Somalwada

Nagpur - 440015

Maharashtra, India

WhatsApp: +91 9561 204 888

Website: https://www.indcareer.com